

Елена ЦУКЕСКА

УДК: 811.14'02'367.626

ГРЧКАТА ЗАМЕНКА *ῶ, ἦ, τό* ВО МИКЕНСКИОТ ПЕРИОД***Кратка содржина***

*На микенските плочки забележани се неколку форми кои се споредливи со помикенските форми од заменката *ῶ, ἦ, τό*. Споредбата на микенските форми со формите кои се употребуваат во помикенскиот грчки покажува дека во микенскиот период оваа замена се употребувала не само како показна замена, туку и како лична замена за 3-то лице. Споредбата исто така укажува на специфичности во флексијата. Микенскиот од една страна ја потврдува староста на формите *τοῖο, τοῖσι*, а од друга страна открива и поинакви форми како, на пример, формите на датив-локатив или инструментал-аблатив еднина *to-e, to-me*.*

Клучни зборови: ПОКАЗНИ ЗАМЕНКИ, ЗАМЕНСКА ФЛЕКСИЈА, МИКЕНСКИ ГРЧКИ

Формите од показната заменска основа **so-/to-* му припаѓаат на најстариот индоевропски вокабулар и се добро потврдени во повеќето индоевропски јазици. Заменката *ῶ, ἦ, τό* „тој, таа, тоа“ (< **so, *seh₂, *tod*) има паралела во скт. *sá, sá, tád*, стсл. *то, та, тѣ*, гот. *sa, so, þata*. Освен функцијата на показна замена, *ῶ, ἦ, τό* во грчките дијалекти, а и кај Хомер има функција и на релативна замена, а во подоцнежниот период од развојот на грчкиот јазик ја врши функцијата на член.

На микенските плочки има забележани неколку форми од оваа замена. Микенските плочки содржат текстови кои претставуваат документи на палатите, а документите вообичаено се униформирани во јазична смисла, односно се пишуваат според една и иста текстуална формула. Микенските плочки на кои се среќаваат заменски форми отстапуваат од таквата формула и затоа идентификацијата на овие форми неминовно ја засега и интерпретацијата на целата плочка.

to-jo, /toyyol, тоῖο

Формата на генитив еднина *to-jo* е забележана во вториот ред на плочката РУ Еб 156 која ја напишал писарот бр. 41:¹

e-u-ru-wo-ta , te-o-jo , do-e-ro , ka-ma-e-u[e-ke-qe o-na-to] ‘wo-ze-qe’ to-so-de , pe-mo GRA 1[T 3

¹ Bennet, 1992 : 108. Во изданието на Пилските плочки од 1973, РТТ², 2-риот ред од плочката гласи: a₃-ti-jo-qo , e-ke-qe , to-jo-ka , au-to-jo[]ka-ma-e , [to-so-]de , pe-mo GRA [.

a₃-ti-jo-ɣo , e-ke-ɣe , to-jo-ɣe , au-to-jo , ka-ma-o , [to-so-]de , pe-mo GRA [

Предложени се повеќе различни интерпретации на оваа плочка врз основа на различните интерпретации на формите *to-jo* и *au-to-jo*.² Но доколку *ka-ma* е именка во женски род од *a*-основи, сп. Хесх. *καμάν· τὸν ἀγρόν· Κρήτες* (Petruševski, 1970 : 126), а формата *ka-ma-o* генитив множина од оваа именка, тогаш вториот ред од плочката РУ Еб 156 може да се интерпретира и да се преведе на следниов начин:

Aithiyok^ws (h)ekhei k^we toyyo k^we autoyyo kamā(h)ōn, tosson de spermo GRAΦ,
„А. се ползува со (парцелата) од „ками“, (што му припаѓа) на самиот овој (човек), толку семе, пченица ...“.

Синтагмата *to-jo au-to-jo* се однесува на *e-u-ru-wo-ta*. Заменката *αὐτός* се употребува како емфатичка замена со која се засилува *ό* во функција на лична замена за 3-то лице еднина. Ваквата употреба на *αὐτός* заедно со *ό* е потврдена и кај Хомер, cf. *τῶ δ'αὐτῷ μάρτυροι ἔσταν* (Hom. II.1.338); *οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ* (Hom. II.5.520); *ἦ δ'αὐτῆ γείνατο πολλούς* (Hom. II.24.608). Така, со употребата на синтагмата *to-jo au-to-jo* всушност се објаснува спорот кој настанал околу истото парче земја. Лицето *a₃-ti-jo-ɣo* веројатно е истото што се спомнува како сопственик на приватна парцела, *ko-to-na ki-ti-me-na*, (РУ Еп 74/Ео 247) и како корисник на парцела од заедничката земја (РУ Еб 846.А/Ер 301.2), а од плочката РУ Еб 156 произлегува дека тој се ползува и со парцелата на *e-u-ro-wo-ta*.

to-e, /tōieil, to-me, /to(h)meil и *τῶ, τοῖ*

Формата *to-e, /tōieil* се јавува на плочката РУ Еб 842 што ја напишал писарот бр. 41:

sa-sa-wo , e-ke-ɣe , o-na-to , ka-ma-e-u
e-pi-ɣe , to-e , te-ra-pi-ke to-so-de , pe-mo GRA 1 T [5

Во копијата на истиот документ пак, што ја направил писарот бр. 1 во 8-миот ред од плочката РУ Ер 613 формата *to-e, /tōieil* е заменета со формата *to-me, /to(h)meil*:

² *E-u-ru-wo-ta* има земја на ползување од *A₃-ti-jo-ɣo*, но *A₃-ti-jo-ɣo* му дал само дел на *E-u-ru-wo-ta*, а задржал нешто (*τοῖόν τε*, “ceci précisément”) од својата земја или за себеси (*αὐτοῖο* “de son propre terrain” ou “a titre personnel”), в. Lejeune, 1966 : 19-22; Panagl, 1979 : 315. *E-u-ru-wo-ta* ги има и ги работи и земјата што му припаѓа на *A₃-ti-jo-ɣo* и својата сопствена, в. Petruševski, Ilievski, 1958 : 277; Milani, 1965a : 134 и 1965b : 417-8; Според Палмер пак, *to-jo* е 3-то лице едн. опт. од глагол кој означува некаква обврска поврзана со земјосопствеништвото, а е изведен од коренот **dhē-ldhō-*, в. Palmer, 1963 : 206-7, 458, 488. Рејх ја интерпретира плочката претпоставувајќи дека *ka-ma-o* е генитив еднина од *ka-ma*, именка со сигматска основа и ја преведува синтагмата *to-jo, au-to-jo, ka-ma-o* како “de se même ka-ma” (од истата таа кама), *A₃-ti-jo-ɣo* се ползува со истата земја како и *E-u-ru-wo-ta*, в. Ruijgh, 1972 : 100; сп. и Jasink-Ticchioni, 1980 : 241-242; Del Freo, 2005 : 92.

sa-sa-wo]o-na-to , e-ke , ka-ma-e-u , e-pi-qe , to-me , te-ra-pi[-ke]to-so , pe-mo
GRA I T 5

И за оваа плочка се предложени повеќе интерпретации, врз основа на различното толкување на формите *to-e* и *to-me*. Според некои истражувачи тие воопшто не се заменски форми,³ но доколку се, тогаш, може да бидат форми на датив-локатив еднина од заменката *ó, ἡ, τό*. Во помикенскиот грчки оваа замена во датив еднина машки и среден род гласи *τῷ* (јон., атич.), *τοῖ* (бој., арк.), а посебна форма за инструментал не е зачувана. Микенската форма *to-me* може да се интерпретира како */to(h)m-ei/* (< **to-sm-ei*) и да се спореди со скт. *ta-sm-āi*, гот. *þa-mm-a*, ст.сл. *то-м-у*, форми на датив од заменската основа **so-/to-*, проширени со *-sm-*.⁴ Суфиксот *-sm-* кој во другите јазици е забележан и во други падежи и кај други заменки, сп. скт. абл. едн. *tá-sm-ād*, лок. едн. *tá-sm-in* (< **so-/to-*); дат. едн. *a-sm-ai*; умбр. *e-sm-ei* (< **ei-i-*) можеби е нулта степен од индоевропскиот корен **sem-/som-/sɨn-* што значи „еден“ (Ruijgh, 1985 : 132; Beekes, 2011 : 227). Во грчкиот суфиксот *-sm-* веројатно останал забележан во критската форма *ῥτῆμι* (IC 72/VII. 51-52; VIII. 6-7, 19-20, 33), сп. скт. *ka-sm-āi*, авест. *ka-hm-i*, умбр. *pu-sm-e* (< **k^we/o-*).⁵

Формата *to-e*, пак, може да се интерпретира како */tōi-ei/*, форма на датив-локатив еднина */tōi/* на која дополнително по аналогија ѝ е додадена наставката *-ei*. Дополнително додавање наставки на веќе образувана форма не е невообичаено во грчкиот, сп. *σφί* и *σφί-σι*.⁶

Формата за датив-локатив еднина *τῷ* или *τοῖ* во микенскиот би била напишана *to*, а микенските писари одбегнуваат еднословни зборови. Заради тоа разбирливо е зошто писарот бр. 1 ја искористил формата */to(h)mei/*, а писарот бр. 41 на формата */tōi/* или */toi/* ѝ ја додал наставката *-ei*. Паралелната употреба на форма со суфиксот *-sm-* и без него има паралела во другите јазици, сп. скт. абл. едн. *tā-d* покрај *ta-sm-ād*.

Што се однесува до формата *te-ra-pi-ke*, се претпоставува дека таа е 3-то лице еднина презент од еден глагол **/therapiskō/*,⁷ изведен од основата *therap-*,

³ Формата *to-e* е грешка, а *to-me* е локатив еднина *τόμος*, „парцела“, в. Duhaux, 1976 : 35-36; Maurice, 1985 : 34-5); *to-e* е конјунктив *θάη*, а *θώμεν* инфинитив на аористот од истиот глагол изведен од коренот **dhē-/dhō-*, а на кој му припаѓа и формата *to-jo* (в. погоре фус. 2).

⁴ Chadwick, 1973 : 87, 263; Milani, 1965b : 420; Ruijgh, 1985 : 132-3; Hajnal, 1995 : 138, фус. 176.

⁵ Brugmann, 1892: 784; Schwyzer, 1953 : 610; Chantraine, 1967 : 132, фус. 1; Buck, 1955 : 101, сп. и кај Хесиј *τέμναι* *τείνει*, *τείνει* *τινί* и *τέμν<ι>* *Αιολεῖς* *τινί*, в. Schwyzer, 1953 : 548; Ruijgh, 1985 : 133-4. Спротивно Руиперез смета дека во критската форма е зачуван еден поархаичен стадиум од развојот на нејзината назална основа, сп. **k^wi-m* > **k^wi-n* > *k^win-a*, в. Ruipérez, 1986 : 243-244.

⁶ Или пак на партикула, *τωι-ί*, сп. бој. *τοι-ῖ*, *τω-ῖ*, елеј. *το-ῖ*, в. Chadwick 1973 : 87; *τωι ἦν*, сп. лат. *ēn*, арг. *τωνδεον-ην*, в. Thumb - Scherer, 1959 : 350; Schwyzer, 1953 : 612. Идејата дека и формата *to-me* содржи партикула, *τῷ μέν* (*ibidem*) не е оправдана зашто партикулата *μέν* < **μῆν* < *μᾶν* во микенскиот би гласела **/ma/*, в. Risch, 1961 : 76.

⁷ Chadwick, 1973 : 263; Ruijgh, 1985 : 136 и натаму; Guilleux, 2008 : 344-5; Del Frio, 2009 : 38-9.

сп. *θέραψ, θεράπων*, „слуга, придружник, следбеник“ и *te-ra-po-ti* (KN F 193), */Therapontil/*, дат. лок. едн., *te-ra-po-si-jo* (KN Da 1314.a), */Theraponsiyos/*, ном. едн., микенски лични имиња. Во помикенскиот грчки, глаголот *θεραπεύω* значи „служам, се грижам за нешто“, но и конкретно „лечам, поправам“. Се употребува и во значење „обработувам, одгледувам“, сп. *ἔτι δὲ γῆ θεὸς οὖσα τοὺς δυναμένους καταμανθάνειν καὶ δικαιοσύνην διδάσκει: τοῦς γὰρ ἄριστα θεραπεύοντας αὐτὴν πλεῖστα ἀγαθὰ ἀντιποιεῖ* (X.Оес.5.12), „А божествената земја пак ги учи на праведност оние што можат да научат: на оние што најдобро се грижат за неа им враќа со најголеми добра.“ и *τοὺς συκέων τρόπον θεραπεύουσι* (Hdt.1.193), „...ги одгледуваат (палмите) како да се смокви...“.

Датив со *ἐπί* може да значи надомест, односно цел заради која се врши дејството. Примери има и со глаголот *θεραπεύω*, сп. *θεραπεύειν ἐπί μισθοῖς τηλικούτοις* (Apollod. 2.2.2), „...да лечи за толкава плата...“. Во таа смисла можеби и синтагмата *e-pi to-e/to-me* ја дополнува глаголската форма *te-ra-pi-ke* (Milani, 1965b : 419; Ruijgh, 1985 : 136; Chadwick, 1973 : 262-3), па исказот кој се однесува на лицето *Sa-sa-wo* (PY Eb 156/PY Ep 613.8, в. погоре) може да се транскрибира и преведе:

/Sa-sa-wo, (h)ekhei k^we onāton, kamāeus, epi k^we tōiei therapiskei, tosson de spermo/

односно

/Sa-sa-wo, onāton (h)ekhei, kamāeus, epi k^we to(h)mei therapiskei, tosson de spermo/

„С. има парцела на ползување, имател на „кама“, и заради тоа служи (или лечи), толку семе“.

Парцелата што се ползува, *o-na-to* е надомест за човекот кој се вика *Sa-sa-wo* и кој го исполнува дејството означено како *te-ra-pi-ke*.

Но, ако глаголот *θεραπεύω* може да значи и „одгледувам, обработувам“ тогаш синтагмата *e-pi-qe*, *to-e / to-me*, *te-ra-pi-ke* може да значи „и на неа (на парцелата) одгледува ...“ (Del Freo, 2009 : 39, 45). Во таа смисла, имајќи ја предвид употребата на предлогот *e-pi/ o-pi* на микенските плочки со инструментал, сп. *ke-ro-wo*, *po-me*, *a-si-ja-ti-ja*, *o-pi*, *ta-ra-ma-(ta)-o qe-to-ro-po-pi o-ro-me-no VIR I* (PY Ae 134) и присуството на инструменталот во Е серијата како дополнување на глаголите **teleyaō* и **wrgyō*, сп. *o-pe-ro du-wo-u-pi*, *te-re-ja-e*, *e-me-de te[-re]-ja* ... (PY Eb 495 / Ep 613.1-2), можно е формите *to-e* и *to-me* да бидат исто така и форми на инструментал (Ruijgh, 1985 : 132, фус. 94; Najnal, 1995 : 138, фус. 176). Во помикенскиот е потврден и сложен глагол *ἐπιθεραπεύω*, „се грижам за нешто, се занимавам, настојувам, работам на нешто“, сп. *ἄμα δὲ τὴν ἑαυτοῦ κάθοδον ἐς τὴν πατρίδα ἐπιθεραπεύων* (Th. 8.47), „...туку и затоа што работеше на своето враќање во татковината...“, па синтагмата *e-pi-qe*, *to-e / to-me*, *te-ra-pi-ke* може да се преведе „и се грижи за неа (за парцелата)...“ односно „и се занимава со неа (со парцелата)“.⁸

⁸ За таквата употреба на предлогот *ἐπί* во микенскиот и помикенскиот в. Ruijgh, 1994 : 141.

to-i, /toi(h)il, τοῖσι

Формата за датив-локатив множина од заменската основа **so-/to-* се среќава на плочката PY Na 520. Плочката ја напишал писарот бр. 1:

to-i-qe, e-re-u-te-ra
] *pu₂-te-re, ki-ti-je-si SA 30*

/phutēres ktiye(n)si SA 30, toi(h)i k^we eleuthera/
„...градинарите имаат и за нив е допуштено“.

Во делот што недостасува, веројатно било напишано името на местото, каде што градинарите ја имале земјата на која одгледувале лен. Формата *to-i, /toi(h)il* веројатно е еден *dat. commodi* исто како и формата *pe-i, /sphei(h)il* на плочката PY Na 395 (Killen, 1992-93 : 120-121), а се однесува на зборот *pu₂-te-re, /phutēres/*, „градинари“. Формата */toi(h)il*, сп. скт. *t-ēsū*, ст.сл. τ-τήχ го содржи завршокот *-o-i, /-oi(h)il* за дат. лок. едн. исто како и именките, сп. *te-o-i, /the(h)-oi(h)il, do-e-ro-i, /doel-oi(h)il* и помикенската форма τ-οῖσι (хом., јон.атич., лезб.) (Chadwick, 1973 : 586; Milani, 1965b : 421; Bartoněk, 2003 : 344).

Други форми од заменката ó, ἦ, τό на микенските плочки

Можеби во формите *o-a₂, o-da-a₂, o-de-qa-a₂*, кои се употребуваат кога треба да се воведат нов пасус и значат „и вака; а вака, пак“, се содржи како адверб формата за инструментал-аблатив еднина *hō* од заменската **so-/to-* основа, сп. помик. ὠ-δε, ὁ δ' ἄρα, лат. лок. едн. *sī-c* (< **sei-ce*).⁹

За формата *to-o*, пак, која се среќава во третиот ред од плочката PY Un 1321 се претпоставува дека можеби е форма на генитив еднина со наставката **-so* (Ruipérez, 1979 : 283-4, 292; Bartoněk, 2003, 608 и фус. 283) или форма на аблатив, каде што долгиот вокал *ō* е одбележан со две *o*, исто како во *qo-o, /g^wōns/*, помик. βῶς (Hajnal, 1995 : 266-7).

Но ако го погледнеме контекстот во кој се јавува оваа форма, а кој е нецелосен, станува јасно дека сите интерпретации на овој хапакс можат да бидат само хипотетички, сп.:

]ta-ri-ja, a₂-to, o-ra-qe-te]
]qe-we, to-sa-ka-pa-ra VIN [
]ta-qe, a₃-te, to-o, GRA [
o-pa-ro-ze, ti-se, pa-ro] (r. 5)] vacat [.]¹⁰

Од зборовите кои ги среќаваме на плочката PY Un 1321 единствено *a₃-te* има паралела во друг текст, сп. *a₃-te-re VIR 8* (KN B 101.1), */aitēres/*, „луѓе кои

⁹ Chadwick, 1973 : 424; Ruijgh, 1979 (1980) : 92-3; Taillard : 1981, 34-5; Bartoněk, 2003 : 347.

¹⁰ Вака гласи текстот според читањето на Бенет, види Bennett, 1992 : 120 и PTTI : 247, 249.

се занимаваат со посебен вид декорација“. Форма од заменската придавка *tóσσος* можеме да препознаеме во синтагмата *to-sa-ka-pa-ra*, каде што *-ka-pa-ra* можеби е */skaphala/*, сп. (Хесх.) *σκάφαλος ἀντλητήρ* можеби некакви црпалки (мерка или амбалажа). Во контекст на идеограмата *VIN* и *GRA*, *J-ta-ri-ja* е можеби *pu-ta-ri-ja*, */phutaliyā/*, (KN E 849.1), сп. *φυταλιή*, „градина, лозје“. Во ваков нецелоцен и недоволно разјаснет контекст тешко можеме да го поврземе *to-o* како генитив со некој друг збор. А лесно може да се претпостави дека се работи за погрешно напишано *to-so*, */to(s)son/*, *τόσσον*, за што имаме примери и на други плочки, сп. *to pe-to* (PY Ep 212.8; 301.11).

Микенските форми *to-jo* и *to-i* ја потврдуваат староста на хомерските форми *τοῖο* (за генитив еднина) и *τοῖσι* (за датив-локатив множина). Формите *to-e* и *to-me* потврдуваат дека веќе во микенскиот период било вообичаено секундарното додавање на наставки на падежни форми кои веќе содржат една наставка, сп. и *du-wo-u-pi*, */d(u)woium-phil/*, инструментал-аблатив од *dwo*, */dwō*, *dwol*, сп. помик. *δύω*, *δύο*, односно дека и во грчкиот некогаш кај заменските форми основата се проширивала со суфиксот *-sm-*. Ако овие форми се форми на инструментал-аблатив, тогаш имаме показател дека ваквото проширување, барем од аспект на грчкиот било типично и за овој падеж. Паралелната употреба на формите *to-e* и *to-me* покажува дека и во грчкиот, исто како и во други индоевропски јазици, формите образувани со суфиксот *-sm-* и без него се употребувале паралелно. Можеби фактот што писарот бр. 41 ја употребил формата *to-e*, а писарот бр. 1 формата *to-me* сведочи за тенденција кон иновација кај првиот писар и за тенденција кон архаизирање кај вториот писар.

Во сите случаи каде што се среќава заменката *ó*, *ῆ*, *τό* на микенските плочки, таа има анафорска функција и се однесува на збор од претходната реченица. Синтагмата *to-jo au-to-jo* покажува дека употребата на оваа замена заедно со емфатичката замена *αὐτός* е архаичен феномен.

Формата за инструментал еднина од заменката *ó*, *ῆ*, *τό* вообичаено се реконструира како **to-i* или **to-h₁*, и вообичаено се смета дека основата **so-* е карактеристична само за формите на номинатив еднина. Но, доколку формите *o-a₂*, *o-da-a₂*, *o-de-qa-a₂*, навистина ја содржат формата за инструментал-аблатив еднина *hō* од оваа замена, тогаш тоа е индикација дека во грчкиот уште во микенскиот период основата **so-* била присутна и во други падежи, а не само во номинатив еднина.

Литература

- Bartoněk, 2003 : Bartoněk, A., *Handbuch des mykenischen Griechisch*, Heidelberg.
- Beekes, 2011 : Beekes, R. S. P., *Comparative Indo-European Linguistics: An Introduction*; revised and corrected by Michiel de Vaan, Rev. ed., Amsterdam - Philadelphia.
- Bennett, 1992 : Bennett E. L. Jr., "A Selection of Pylos Tablets Texts" во *Mykenaiika, Actes du IXe Colloque international sur le textes mycéniens et égéens organisé par le Centre de l'Antiquité Grecque et Romaine de la Fondation Hellénique des Recherches Scientifiques et l'École française d'Athènes* (Athènes, 2-6. X. 1990), ed. J.-P. Olivier, *Suppl. BCH* 25, Paris, 103-127.
- Brugmann, 1892 : Brugmann K., *Grundriß der vergleichenden Grammatik der indogermanischen Sprachen II₂*, Straßburg.
- Buck, 1955 : Buck, C. D., *The Greek Dialects*, Chicago.
- Chantraine, 1967 : Chantraine, P., *Morphologie historique du Grec*, Paris.
- Chadwick, 1973 : Ventris, M. - Chadwick, J., *Documents in Mycenaean Greek*, Cambridge.
- Del Freo, 2005 : Del Freo, M., *I Censimenti di Terreni nei Testi in Lineare B*, Pisa - Roma.
- Del Freo, 2009 : Del Freo, M., "Les obligations dans les listes de terrains de Pylos", *Ktéma* 34, 33-50.
- Duhoux, 1976 : Duhoux, Y., *Aspects du vocabulaire économique mycénien*, Amsterdam.
- Guilleux, 2008 : Guilleux N., "Archaismes et innovations en Grec Mycénien une évaluation critique" во *Colloquium Romanum, Atti del XII colloquio internazionale di micenologia, Roma 20-25 febbraio 2006*, ed. A. Sacconi, M. Del Freo, L. Godart, M. Negri, Pisa - Roma, 337-349.
- Hajnal, 1995 : Hajnal, I., *Studien zum mykenischen Kasussystem*, Berlin - New York.
- Jasink Ticchioni, 1980 : Jasink Ticchioni, A. M., "Contributi Micenei", *SMEA* 21, 205-245.
- Killen, 1992-93 : Killen, J. T., "Ke-u-po-da E-sa-re-u and the exemptions on the Pylos Na tablets", *Minos* 27-28, 109 - 122.
- Lejeune, 1966 : Lejeune, M., "Syllabaire mycénienne: peut-on lire au- pour 85-?", *SMEA* 1, 9-28.
- Maurice, 1985 : Maurice, N., "Fautes de scribes" *Minos* 19, 29-50.
- Milani, 1965a : Milani C., "Osservazioni su alcune locuzioni micenee", *Kadmos* 4, 129-137.
- Milani, 1965b : Milani C., "I pronomi nel Greco dell' età Micenea", *Aevum* 39, 405-440.
- Palmer, 1963 : Palmer, L.R., *The Interpretation of Mycenaean Greek Texts*, Oxford.
- Panagl, 1979 : Panagl O., "Textual Features in the Linear B Tablets" во *Colloquium Micenaeum, Actes du sixième colloque international sur le textes mycéniens et égéens (Chaumont sur Neuchâtel, 7-13.IX.1975)*, ed. E. Risch, H. Mühlestein, Neuchâtel 313-322.
- Petruševski, 1970 : Petruševski, M.D., "Interprétations de quelques mots grecs mycéniens", *SMEA* 12, 121-135.
- Petruševski - Ilievski, 1958 : Petruševski, M.D. - Ilievski, P. H., "The Phonetic Value of the Mycenaean Syllabic Sign *85", *ŽA* 8, 265-278.

- Risch, 1961 : Risch, E., "Thumb, Albert: Handbuch der griechischen Dialekte, II", *Kratylos* 6, 76.
- Ruijgh, 1972 : Ruijgh, C. J., "Quelques hypothèses en marge des tablettes En-Ep/Eo-Eb de Pylos", *SMEA* 15, 91-104.
- Ruijgh, 1979 (1980) : Ruijgh, C. J., "Hooker, J. T.: The Origin of the Linear B Script", *Kratylos* 24, 89-93.
- Ruijgh, 1985 : Ruijgh, C. J., "Problèmes de philologie Mycénienne", *Minos* 19, 105-167.
- Ruijgh, 1994 : Ruijgh, C. J. "La preposition ἐπί, Valeurs sémantiques et choix des cas» во *Cas et prepositions en Grec Ancien, Actes du Colloque International de Saint-Étienne, 3-5 juin 1993*, ed. B. Jacquinod, Saint Étienne, 133-148.
- Ruipérez, 1979 : Ruipérez M. S., "Le génitif singulier thématique en mycénien et en grec du premier millénaire" во *Colloquium Micenaeum, Actes du sixième colloque international sur le textes mycéniens et égéens (Chaumont sur Neuchâtel, 7-13. IX.1975)*, ed. E. Risch, H. Mühlestein, Neuchâtel, 283-293.
- Ruipérez, 1986 : Ruipérez M. S., "Sobre cretense οτιμ» во *O-o-pe-ro-si, Festschrift für Ernst Risch zum 75. Geburtstag*, ed. A. Etter, Berlin - New York, 241-244.
- Schwyzler, 1953 : Schwyzler, E., *Griechische Grammatik I*, München.
- Taillard, 1981 : Taillard, J., "Homère, K408, et Mycénien o-da-a₂", *RPh* 55, 33-35.
- Thumb - Scherer, 1959 : Thumb, A. - Scherer, A., *Handbuch der Griechischen Dialekte II*, Heidelberg.

Elena DŽUKESKA

**THE ANCIENT GREEK PRONOUN *ὅ, ἡ, τό* IN
THE MYCENAEAN PERIOD**

Summary

*On the Mycenaean tablets there are several forms corresponding to the Post-Mycenaean forms of the pronoun *ὅ, ἡ, τό*. The comparison of the Mycenaean forms with the Post-Mycenaean Greek forms shows that in the Mycenaean period this pronoun was used not only as a demonstrative pronoun, but also as a 3-rd person personal pronoun. The comparison also shows specific features in the inflexion. On one hand Mycenaean evidence confirms that forms like *τοῖο, τοῖσι* are old and on the other hand it reveals different forms, such as the dative-locative or instrumental-ablative singular forms *to-e, to-me*.*

Key words: DEMONSTRATIVE PRONOUNS, PRONOMINAL INFLEXION, MYCENAEAN GREEK